קטעי מאמרים ומקורות מידע

דוגמא למיון, צמצום, תמצות ועיבוד מקורות מידע, כדי להתאימם לצרכי התלמידים.

1. נאמנות ואהבה מאין כמוהן. יהודה איזנברג. דעת.

תוכן: מאה שנים ושלושה חודשים. הזאת נעמי? דמותה של רות. רות ובועז. בסימן של אהבה.

מאה שנים ושלושה חודשים

מגילת רות שופכת אור על תקופה קצרה בימי השופטים. אם נבדוק את אורכה של התקופה נקבל סדר זמנים זה: המגילה מתחילה בסיפורו של אלימלך, שבגד בארץ ישראל ויצא לגור בשדה מואב. שתיים רעות עשה האיש: עזב את ארץ ישראל בעת מצוקה, ובחר לו כמקום חיים את מואב, עם שהתורה מבקשת לשמור על מרחק ממנו. האיש יוצא למואב במטרה לעבור שם את תקופת המשבר. אין הוא מתכוון לרדת למואב. יהודי הוא, ואוהב את ארץ ישראל. אבל הזמן עובר, ומגיעה שעת מותו, ועדיין הוא במואב.
והאיש מת, ונשארים אשתו ושני בניו. השנים עוברות, ולבנים הצעירים אין עם מי להתחתן. עם מי יכולים שני בחורים יהודים להתחתן כאשר הם מבודדים בשדה מואב? והם שוכחים את עמם ואת מולדתם, ונושאים נשים מואביות.
ועוברות שנים נוספות, וכבר הם עשר שנים במואב. זו כבר לא שהות ארעית. יש להם שם קבר, ואולי גם קשרים חברתיים.
ושוב מכה: שני הבנים מתים. ונשארת נעמי, ושתי כלותיה הנכריות. הצד היהודי שבמשפחה קבור בשדי מואב. רק הצד הנכרי חי. ונעמי מחליטה לעזוב. מוטב מאוחר מאשר כלל לא.
הגענו לסוף החלק הראשון של מגילת רות. סיפור המתרחש עשר שנים, והמגילה מקדישה לו חמישה פסוקים.

בדרך לבית לחם

השלוש יוצאות בדרך לבית לחם. נעמי חוזרת לעיר מולדתה. ערפה ורות - הולכות לעיר זרה, כדי למצוא בה את קרובי משפחת בעליהן, כדי להיגאל על ידם ולשוב ולהצטרף למשפחה. נעמי מפצירה בהן לשוב לבית אימן, ומשם תמצא כל אחת מנוחה בית אישה. נעמי מדגישה: לא אלד עוד. לא יהיו לי בנים שיגאלו אתכן. לא תוכלו לחכות לגאולה. שובו לבתיכן.
ערפה מעדיפה את החיים בבית אמה, על פני עתיד מעורפל המחכה לה בבית לחם. רות דבקה בחמותה, דבקה בזכר בעלה המת. היא תיגאל, והיא תגאל את מחלון לבל ייכרת שמו. היא תלד ילד, ותקים את שם בעלה המת על נחלתו. והיא דבקה בנעמי חמותה: "כי המוות יפריד ביני ובינך" (א,יז). המוות הפריד ביני לבין בעלי, ורק הוא יפריד ביני לבינך. את היא הקשר היחיד ביני לבין בעלי המת. כל עוד אנו חיים - איני עוזבת את המשפחה. "עמך עמי, ואלוהיך אלוהי" (א,טז).

שלושת חדשי הקציר

נעמי ורות מגיעות לבית לחם. חלק זה של הסיפור הוא ליבה של המגילה.
כמה זמן נמשך חלק זה? נעמי ורות מגיעות לבית לחם "בתחילת קציר שעורים" (א,כב). רות מלקטת בשדות בועז "עד כלות קציר השעורים וקציר החטים" (ב,כג). בתקופת המקרא התחיל קציר השעורים בחג הפסח - ואז הקריבו במקדש את העומר, וקציר החיטים בחג השבועות - אז הקריבו במקדש את שתי הלחם. רות יורדת לגורן בועז בסוף קציר השעורים, שעה שבועז זורה את הגורן. מן הרגע שבועז מבטיח לרות לגואלה, ועד לזמן שעשה את אשר הבטיח, עבר זמן קצר. הן נעמי אומרת לרות "כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר **היום**) "(ג,יח). ומיד מזמן בועז את ישיבת הזקנים, משחרר את הגואל, ונושא את רות. בהמשך נראה כי את הפרוצדורה המשפטית סיים בועז בו ביום, אבל הנישואין עם רות נדחו עד סוף קציר החיטים. הקצב שבפסוק מתאר את הקצב המסחרר של המאורעות: "ויקח בעז את רות, ותהי לו לאשה, ויבוא אליה, ויתן ה' לה הריון, ותלד בן."
אם כנים דברינו, הרי שחמשת הפסוקים הראשונים של המגילה נמשכים לאורך עשר שנים. גוף המגילה נמשך כשלושה חודשים - תקופת קציר השעורים ותקופת קציר החיטים (ג,א. רות רבה ה,יא: "א"ר שמואל בר נחמן, מתחילת קציר שעורים עד כלות קציר החטים שלשה חדשים"). מתוך עשרת הפסוקים האחרונים, חמשת הראשונים מתארים את תשעת חודשי ההריון של רות והלידה (ד,יג-יז), וחמשת הפסוקים האחרונים פורצים מגבולות הזמן והמקום, ומגיעים עד לדוד המלך, כמאה שנים לאחר מכן.

הזאת נעמי ? רות רבה ג '

אשתו של בועז מתה באותו היום, ונתכנסו כל העיירות לגמילות חסד ...
נכנסה רות עם נעמי, והייתה זו יוצאה וזו נכנסת.
"ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי."
אמרו: זו היא שהיו מעשיה נאים ונעימים ?
לשעבר הייתה מתכסה בבגדי צבעונין ומילתין שלה,
ועכשיו היא מתכסה בסמרטוטין !?

לשעבר היו פניה אדומות מכוח האכילה והשתייה ,
ועכשיו פניה ירוקות מכוח רעבון .
ואומרת להם: "אל תקראו לי נעמי קראו לי מרה" (רות א,כ
מבט במפה יסביר לנו את מדרש חז"ל זה. שתי הנשים באות משדה מואב, ממזרח. הן עברו את הירדן באזור גשר עבדאללה של ימינו, המשיכו מערבה, לא נכנסו לירושלים, שהייתה עיר עוינת באותם ימים. ירדו דרך אבו-דיס של היום, ומשם, במסלול כביש 389, נכנסו לבית לחם, מצד מזרח. (בדרך הזאת נכנס חלק מהחטיבה הירושלמית, ובכללם כותב שורות אלה, לבית לחם במלחמת ששת הימים .(
בית הקברות של בית לחם, סביר להניח, היה במזרח העיר. בית לחם שוכנת על גבול המדבר, החקלאות בה אינטנסיבית, והעניים רבים. אנשי בית לחם לא יקצו שטח חקלאי לבית קברות, שעה שבמזרחם שטחי מדבר שוממים .
וכך הם נפגשים: אנשי בית לחם יוצאים ללוות את אשת בועז בדרכה האחרונה, והם רואים באופק דמויות שתי נשים מתקרבות מן המדבר. אין זה מאורע שכיח, ששתי נשים תעבורנה לבדן את המדבר. שנים מעטות לפני כן הייתה מלחמה עם עמון, ובסמוך לה התנהלה מלחמת אזרחים בין אפרים וגלעד. תקופת השופטים אינה תקופה של ביטחון וסדר, ששתי נשים תוכלנה ללכת לבדן במדבר. הן גם בבית לחם עצמה אין לאדם ביטחון: בועז ישן בגורן, כדי שלא יגנבו לו את תבואת השנה !
ומסע ההלוויה נע מזרחה, והנשים מתקרבות לגוש הגדול של אנשי בית לחם. אנשי העיר מנסים לזהות את הנשים הבאות לקראתם בדרך המדבר. חדי העין שבהם תוהים: האמנם נעמי היא זו הבאה לקראתם? ועם מי היא באה? והנה, השתיים מגיעות אל מסע ההלוויה.
...ותהום כל העיר עליהן, ותאמרנה: הזאת נעמי !?
)כ (ותאמר אליהן, אל תקראנה לי נעמי, קראן לי מרא, כי המר שדי לי מאוד...(פרק א
המפגש התרחש בפאתי העיר, סמוך לבית הקברות. רות ונעמי מגיעות בדיוק אל תוך מסע ההלוויה. כל אנשי העיר בהלוויה, וכולם הומים כנגדן, ומזהים בפליאה את נעמי, העשירה והאריסטוקרטית, החוזרת לעירה בבגדי עניים . כניסתן של רות ונעמי לבית לחם חלה ברגע טראגי בחייו של בועז. הן מגיעות לעיר, ופוגעות בהלוויה של אשתו. כל העיר הומה: הזאת נעמי? זו היא שהיו מעשיה נאים ונעימים? זוהי שהייתה עשירה ושבעה? ונעמי אינה מתנצלת, אינה מסבירה את עזיבתה את העיר. היא מקבלת את הדין ועונה בכאב: אל תקראנה לי נעמי, קראנה לי מרה.

2. <u>*על מגילת רות. יהודה קיל. דעת.*</u>

תקציר: עיון במגילת רות בדמויות, במעשים וברגשות, מבנה המגילה ומתי קוראים בה ומדוע, מי כתבה?
תוכן: מבנה המגילה. דרך תיאור העלילה. הדמויות המרכזיות. מעשים ורגשות. לשונות מנחים. רות והתורה. מתי אירע מעשה רות? מי חיברה? רות וההלכה. קריאת רות בשבועות. למה נכתבה המגילה?
אמר ר' זעירא: מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב גומלי חסדים (מדרש רות רבה, פרשה כ, טו(
חמשת הפסוקים הראשונים של המגילה הם בחינת מבוא לעיקר המעשה שעליו יסופר בשבעים-וחמישה הפסוקים הבאים. מבוא זה מקפל בתוכו מעשים שאירעו במשך יותר מעשר שנים (א, ד). שם ה' לא נזכר בחמשת פסוקים אלה, והוא נזכר לראשונה בפסוק ו: "כי-פקד ה' את-עמו ."
מבוא זה מדבר בכל הרע האפשרי - ברעב, בגלות, בעקרות, בשכול ובאילמון, ואלו חמשת הפסוקים האחרונים, החותמים את המגילה, מדברים בפרשת היוחסין של עשרת הדורות

הדמויות המרכזיות
במגילה מתוארות שש דמויות (יתר הדמויות הן קיבוציות, כגון הנשים, הנערים הקוצרים, הזקנים והעם); שלוש מהן מרכזיות: נעמי, רות ובועז, ושלוש משניות: ערפה, הנער הניצב על הקוצרים והגואל

אין לומר שהדמויות המשניות הן שליליות .להפך, מעשיהם נראים כעשויים בדין ובהתאם לנוהל המקובל בחברה. אף ערפה איננה שלילית לגמרי. הרי היא גומלת חסד עם בעלה ועם חמותה ועוזבת את נעמי רק לבקשתה החוזרת שלזו, תוך נשיקות של פרידה. וכך גם הגואל. הוא מוכן לעשות מה שהתורה מצוה עליו לעשות, כלומר לגאול את השדה, רק אין הוא מוכן "להשחית" את נחלתו ולשאת אשה שבדבר זכותה לבוא בקהל ה' חלוקות הדעות, וההלכה בנדון רופפת. הנער הניצב על הקוצרים מתייחס אל רות בזלזול מסוים, אבל אין זה חורג ממנהג המקום שיסודו בכתוב "לא-תדרש שלמם" וגו'. לעומתם של אלה עושות שלוש הדמויות המרכזיות - נעמי, רות ובועז - את מעשיהם שלהם לפנים משורת הדין.
נעמי נושאת בשקט בעול סבלה" :וה' ענה בי ושד-י הרע לי" (א, כא). ומשדבקה בה רות, הרי כל לבה, מחשבתה ודאגתה נתונים לה, למצוא לה "מנוח אשר ייטב" לה (ג, א), והדבר עולה בידיה, והיא זוכה לא רק לבניין הריסות ביתה של רות, כי אם גם לבניין הריסות ביתה שלה: "ילד-בן לנעמי!" (ד, יז.(
רות מקבלת על עצמה עול מצוות מתוך נאמנות לבעלה ולחמותה ואין היא מתעלמת כלל וכלל מן הסבל הצפוי לה: "כי אל-אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין" וגו' (א, טז). כל עצמה חריצות - "אשת חיל", ככינוי שהעניק לה

בועז (ג, יא), ואף כי רות עושה הרבה "מאז הבקר ועד-עתה זה שבתה הבית מעט" (ב, ז ועי' עוד שם, יז-יח), הרי דיבוריה הם מעטים. רק פעם אחת בלבד הננו שומעים מפיה דיבור ארוך, דיבור שהוא מעשה התגיירותה.

מעשים ורגשות

מדרכו של המקרא שלא להרבות בתיאור רגשותיהם של העושים, אלא לצייר את מעשיהם, כך שמתוך עיון במעשיהם יעמוד הקורא על רגשות עושיהם .

לא נאמר במגילה שנעמי הייתה אכולה מרירות, אבל מתוך דבריה לנשי בית-לחם הינך למד דבר זה. משמתו הבנים, שנשאו להם נשים, מכנה אותם הכתוב "ילדים": "ותשאר האשה משני ילדיה ומאישה" (א, ה), ואפשר ששינוי לשון זה מ"בנים" ל"ילדים" רומז לרגשותיה של אותה האלמנה השכולה. על זלזולו של "הנער" הניצב על הקוצרים ברות המואביה הינך עומד מתוך כפל הלשון "מואב" שבדבריו: "נערה מואביה היא, השבה עם-נעמי משדה מואב" (ב, ו), ואכן מצוה בועז אחרי-כן לנערים לבלתי נגוע בה (ב, ט) ולא להכלימה (שם, טו) ולא לגעור בה (שם, טז.(

3. יחס תושבי בית לחם לנעמי. נסים מעוז. דעת.

הערה: המאמר מציג מגוון שאלות.

חז"ל דרשו שאלימלך היה עשיר ולא רצה לפרנס את אחיו העניים, ולכן ברח למואב. מהי ההוכחה לדרשה זו? אולי אלימלך עני היה ובשעת רעב חיפש מקום שיש בו פרנסה, ולכן עבר למואב?

שתי תשובות בדבר:

א. מחבר המגילה רומז בצורה גלויה שמות אלימלך ושני בניו הוא חטא, ולכן כתוב בפסוק ג' "ותישאר היא ושני בניה", ובפסוק ה' - "ותישאר האשה משני בניה ומאישה", בפסוק י"ג "כייצאה בי יד ה'", ובפסוק כ' - "כי המר שדי לי מאד". כלומר כל האירועים הנ"ל הם עונשים עלהחטא של עזיבת הארץ. אם אלימלך עני היה, לא היה ראוי להיענש בעונשים אלה. לכן סבירהמאוד דעת חז"ל, שאלימלך עשיר היה, וברח כדי לא לעזור לעניים.

ב. נעמי אומרת לנשי בית לחם "אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'" כאשר עזבתי את בית לחסהייתי מלאה בממון, ובכל זאת עזבתי את המקום. זה רמז לכך שמשפחתה ברחה משום שלארצתה לעזור לאחרים. ולכן כאשר נעמי חוזרת, נשי בית לחם מקבלות אותה בבוז ובשמחה לאיד.כולם יוצאות להביט בה ואומרות "הזאת נעמי", זו לא קריאת נחמה, אלא שמחה לאיד כלפי אישהשיכלה לסייע בשעת צרה ולא סייעה, ועתה בשעת צרתה היא חוזרת ריקה וחסרת כל. למרותזאת איש אינו מתעניין בה ובפרנסתה, איש אינו שואל אם לנעמי ולכלתה יש מה לאכול. אם לא הייתה רות לוקחת יוזמה ויורדת אל השדות ומלקטת כענייה - שתיהן היו מתות ברעב.

סיכום

בריחת משפחת אלימלך מבית לחם בזמן הרעב גרמה לתושבי בית לחם צער וכעס רב, עדכדי מניעת פרנסה וסיוע מינימלי מנעמי ורות כלתה. גם קרוביה של נעמי חששו לעזור לה ולא התעניינו במצבה.

צדקתה ודרכיה הטובות של רות, רצונה הכן של נעמי לעזור לרות וחכמתו של בועז - כל אלההביאו לשינוי ולהתפייסות בין תושבי בית לחם ונעמי ולקבלתם מחדש כתושבים בעלי זכויותבעיר בית לחם.

4. רות. קומיקס. ספר לכיתה ו'. כותר.

תקציר: דף זה עוסק בסיפור מגילת רות, המתאר את קורותיה של רות המואבייה בבית לחם יהודה.

תקציר: רות מלקטת שיבולים_ציור של גוסטבו דורה· הדרכים לקבלת אזרחות ישראלית ועוד.

5. To-Be Education – מאגילת רות ועד...2015

www.to-be.co.il/games/game.aspx?gameID=1208 משחק לימודי עם העשרה וחקר.

ממגילת רות ועד...2015 פעילות מרתקת לשבועות: דיון על היחס לזר בהתבסס על מגילת רות ... מט"ח;

6. מגילת רות– אחוות נשים במגילת רות. הרצאה מאת ד"ר פנינה שלפו– פלר. מתוק אתר מקראנט מט"ח.

הרצאה מצולמת

7. מגילת רות. מתיה קם. הספריה הווירטואלית של מט"ח.

תקציר: על הקשר שבין מגילת רות לחג השבועות - על סיפורה של רות המואבייה, על התקופה שבה נכתבה מגילת רות, ועל הסיבה שקוראים אותה בשבועות.

מקומה של מגילת רות בספרי התנ"ך

האם ידוע לך היכן בתנ"ך נמצאת מגילת רות ?
בספר התנ"ך שבידך – מגילת רות נמצאת בין חמש מגילות, בחלק הכתובים של התנ"ך – אחרי הספרים תהלים , משלי ואיוב. אבל צירופן של חמש מגילות יחד ומיקומן הנוכחי הם חידוש של ימי הביניים – במאה ה- 11 (לכל המוקדם), כ- 1,000 שנה אחרי חתימת התנ"ך !
בתקופת הבית השני עדיין לא התגבש החלק האחרון של התנ"ך – כתובים, ומגילת רות הייתה כנראה חלק מספר שופטים או נספח לו. בתקופת המשנה והתלמוד הייתה מגילת רות בקובץ הכתובים – אך בראש ספרי הכתובים, לפני תהלים, איוב ומשלי .
כאמור, רק בימי הביניים צורפה מגילת רות לשאר המגילות במיקומן הנוכחי. המנהג לקרוא את מגילת רות בחג השבועות נקבע בתחילת ימי הביניים, במאה ה- 8 לספירה (בערך) – בבבל .
על-פי : יאיר זקוביץ, "מקומה של מגילת רות באסופת ספרי המקרא", בתוך : יעקב קליין ויאיר זקוביץ) עורכים), עולם התנ"ך – מגילות (רות), הוצאת דודזון-עתי, תשנ"ד – 1994, עמ.72 '

מגילת רות, הפרק הראשון - בקיצור

המגילה פותחת בתיאור קורותיה של משפחה מבית לחם יהודה – משפחתו של אלימלך : בעקבות רעב בארץ יהודה החליט אבי המשפחה ,אלימלך, לעזוב את הארץ ולעבוד לגור במואב עם אשתו נעמי ושני בניו - מחלון וכליון .אבל גם שם, במואב, לא שפר גורל המשפחה : תחילה מת האב, אלימלך. לאחר מותו נישאו הבנים לנשים מואביות מבנות המקום - עורפה ורות. חלף זמן מה וגם שני הבנים מתו, מבלי שנולדו להם ילדים. נעמי נותרה אלמנה ואם שכולה, בלי בעל ובלי בנים .

בינתיים נודע לנעמי כי הסתיים הרעב בארץ יהודה, והיא מחליטה לעזוב את מואב ולחזור למולדתה ,ליהודה. שתי כלותיה, עורפה ורות, יוצאות עמה לדרך, אך נעמי, המעריכה את היחס המסור של כלותיה המואביות ומברכת ואותן על כך, מפצירה בהן להישאר בארצן, במואב. עורפה משתכנעת להישאר, ונפרדת מנעמי בבכי ובנשיקות, אבל רות עומדת בהחלטתה ללכת עם נעמי" – כי אל אשר תלכי – אלך... עמך - עמי ואלהיך – אלהי" (פרק א פס טז). וכך מגיעות נעמי ורות לבית לחם יהודה, והימים ימי חודש ניסן - תחילת קציר השעורים .

מגילת רות, הפרק השני (פרק ב(

פרק ב פותח במידע משפחתי הקשור לנעמי : הפסוק הראשון בפרק מספר כי בבית לחם חי קרוב משפחה של נעמי, ליתר דיוק - קרוב משפחה של אלימלך, בעלה המת של נעמי. קרוב משפחה זה - בעז שמו - הוא איש נכבד ובעל נכסים בבית לחם. המידע שנמסר כאילו בדרך אגב, מתברר כמפתח להמשך הסיפור - ולסוף הטוב .
לאחר מסירת המידע על בעז חוזר הסיפור אל נעמי ורות : רות מודיעה לחמותה נעמי כי בדעתה לצאת ללקט שיבולים בשדה – אם תמצא חן בעיני הבעלים של אותו שדה. וכך היא עושה ,ומגיעה - כאילו במקרה לשדה של בעז. בעז בא לשדה ומבחין ברות, ונראה שהיא מוצאת חן בעינו. הוא מבקש מהנער האחראי על הקוצרים פרטים על הנערה, ואחר כך ניגש אליה ומציע לה שתמשיך ללקט שיבולים רק בשדה שלו - ולא בשדה אחר. נוסף על כך בעז נותן הוראות לכל הקוצרים לאפשר לרות ללקט גם בין האלומות הקשורות, ולא רק בין השיבולים הנקצרות , ואף מעניק לה הטבות נוספות .

מגילת רות - הסוף הטוב

בפתיחת המגילה חוזרת נעמי לבית לחם יהודה ריקם ובחוסר כול : אלמנה ואם שכולה, מרירה וענייה, ואתה רק כלתה האלמנה, רות המואבייה. נשות העיר, הרואות את נעמי בשובה ממואב וזוכרות את מצבה בעבר, שואלות בתדהמה : "הזאת נעמי "?
אבל בסיומה של המגילה מתהפך המצב לטובה, גם מבחינת נעמי וגם מבחינת רות : בעז - מנכבדי בית לחם וקרוב משפחה של אלימלך, בעלה המנוח של נעמי - נושא את רות לאישה. רות יולדת בן, שעתיד להיות סבו של דוד המלך, ובאמצעותו זוכה גם נעמי לפיצוי על שני בניה המתים. נשות בית לחם, שבפתיחת המגילה מזדעזעות למראה מצבה העלוב של נעמי, באות עכשיו לברך אותה ולשמוח בשמחתה. וכך זוכות נעמי ורות לא רק להמשכיות המשפחה - אלא גם לזכות הגדולה שדוד המלך יהיה מצאצאיה של רות הגיורת.

8. <u>מגילת רות – וחג השבועות. מתיה קם. הספריה הווירטואלית של מט"ח.</u>

תקציר : סיפורה של רות, של מגילת רות ומדוע נקבע מועד קריאת המגילה בחג שבועות.

מגילת רות: סיפורה של רות המואבייה

מגילת רות נפתחת בתיאור קורות משפחתו של אלימלך מבית לחם יהודה: בעקבות רעב בארץ החליט אלימלך לעבור למואב עם אשתו נעמי ושני בניו. במואב פוקדת את המשפחה טרגדיה נוראה: תחילה מת האב, אלימלך, ואחר כך מתים שני הבנים. נעמי נשארת עם שתי כלותיה המואביות – רות ועורפה. בינתיים הסתיים הרעב בארץ יהודה, ונעמי מחליטה לחזור לארץ. כלותיה המואביות מלוות אותה, אך היא מפצירה בהן להישאר. עורפה משתכנעת – אבל רות מתעקשת, ואומרת לנעמי: "עמך – עמי ואלוהיך – אלוהי."
וכך מגיעות נעמי ורות ליהודה – אלמנות, עניות וחסרות כול. הן מגיעות לבית לחם בתקופת הקציר, ורות מחליטה לנצל את זכותה כענייה, וללכת ללקט בשדה .והנה, כמו במקרה, היא מגיעה לשדה של בועז, קרוב משפחה של נעמי, איש נכבד ובעל נכסים. בועז רואה את רות בין המלקטים בשדה, והיא מוצאת חן בעיניו. הוא מבקש לדעת עליה ועל משפחתה, וכשהוא שומע את מה שעשתה למען חמותה, נעמי, הוא מחליט להעניק לה יחס מיוחד .
נעמי שומעת מרות על המפגש עם בועז, ומציעה לה להתלבש יפה ולהתקשט ,לרדת אל הגורן ולחכות עד שבועז, הנמצא בגורן, ילך לישון. וכך, באמצע הלילה, מגלה בועז את רות השוכבת למרגלותיו, ומבקשת ממנו שיגאל אותה* וישא אותה לאישה .
סוף טוב – הכול טוב: בועז מחליט לגאול את רות ולשאת אותה לאישה, ורות יולדת לו בן ,שעתיד להיות סבו של דוד המלך. וכך זוכה רות המואבייה לא רק לבעל מכובד ולמשפחה - אלא גם לזכות הגדולה שדוד המלך יהיה אחד מצאצאיה.

9. עיון מאגילת רות – אפיזודות הדיקים. יונה פר מאוג. דעת. (אונ' פר אילן. הפקולטה לאמנויות היהדות).

תקציר: התעלמות אנשי בית לחם מנעמי ורות, בעת שובן לבית לחם.
בשלושת הפרקים הראשונים של מגילת רות יש תיאורים מכאיבים של מציאות פיזית וחברתית קשה: רעב, שכול, אלמון ועוני מחד, ניתוק, בדידות וחוסר תקווה מאידך. כמה מגורמי מצוקה אלה אינם בשליטת אדם, אך את מקצתם ניתן היה למנוע לו האנשים היו נותנים דעתם לכך.
בשדות בית לחם וברחובותיה פורחות הסקרנות והרכילות, אך אינן מניבות עניין אמיתי במושא הרכילות, וכך צומחות גם קהות חושים ואדישות. כאשר מגיעות רות ונעמי לבית לחם הומה כל העיר, שהרי אין נעמי אישה בת בלי שם שהלכה וחזרה, אלא יציאתה ושובה עושים רושם חדשותי מעורר, ואין איש שאינו מעורה בפרטי הפרטים, כפי שאנו רואים מדברי הנער הממונה על הקוצרים, המזהה בלי קושי את רות ואומר עליה (ב, ו-ז:(
"נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדה מואב. ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זה שבתה הבית מעט."
אך כאשר פג החידוש, פג העניין: נשות בית לחם הקולניות, שתהו "הזאת נעמי" (א, יט), נאלמות לפתע עד היום הטוב של הסיפור, שבו יש להן שוב מה להגיד, אלא שבין הפתיחה לסיום אין אחת מהן מקישה על דלתה של נעמי לדעת מה שלומה. מפי בועז נלמד, כי הוא היה בסוד העניינים עוד בטרם שאנו הקוראים התוודענו אליו, וכל הפרטים המרתקים הגיעו אל אוזניו: "הגד הגד לי כל אשר עשית עם חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום" (ב,יא
בפרק הרביעי של מגילת רות אנו למדים שהיו עוד בני משפחה, קרובים דיים עד כדי התייחסות לאלימלך איש נעמי כאל "אחינו", ואף הם היו מודעים כל הזמן לנוכחות הנשים בעיר ולמצבן. כל הידע הזה אינו מוביל לדאגה אמיתית לשרידיה החיים של משפחת אלימלך; איש איש מהסקרנים פונה לעיסוקיו, והשכחה הברוכה, מבחינתם, פורשת מסך ערפל על שתי הנשים הגלמודות, שנעזבות לנפשן וצריכות להתמודד עם בעיות הקיום הקשות בכוחות עצמן.

10. רות = רעות (?) / אפיתר כהן

לפי התרגום הארמי – סורי (פשיטא / פשיטתא)
שמה של **רות** הוא **רעות**, וזה נשמע סביר
לאור האפשרות שהשמות במגילה הם שמות סמלים
כך **שערפה** נקראה כך היות שהפנתה עורף לחמתה (נעמי)
ואילו **רות** – רעות התלוותה אל נעמי
שמה של **נעמי** כנראה מלשון **נעים** – טוב – **מתוק** (נעים לחכי / מתוק לחכי), ההיפך **ממר**
רות א19: "ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי
רות א20: "ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שדי לי מאד".

11. רות – אמה של מלכות. פרופ' בן-דוד (וייס). אתר הנייוט התנ"ך.

במגילת רות מודגשות המידות הטובות והנאצלות של רות המואביה, שבזכותן זכתה להיות אם לשושלת המלוכה בישראל. סיפור חייה מפאר את מגילת היוחסין של דוד. עשרה דורות מפרץ ועד דוד. בועז הוא הדור השביעי .
חז״ל הוסיפו קצת פרטים ביוגרפיים לדמותה של רות:

- לפי חז״ל היא הייתה בתו או נכדתו של עגלון מלך מואב, שהיה נכדו של בלק. ישנה מחלוקת בתלמוד ובמדרשים בעניין זה)ראו למשל בבלי סנהדרין קה ב ,הוריות י ב.(
- כשאירע בה המעשה הייתה בת ארבעים, מכאן אנו למדים שגם אם אדם לא נתגדל בתורה בימי ילדותו, יכול לחזור לתורה ולפתוח פרק חדש. אפשר שמכאן קיבל ר 'עקיבא חיזוק כשלמד תורה בהיותו בן ארבעים.
- אותו היום שבאה לארץ ישראל מתה אשתו של בועז)בבלי בבא בתרא צא א.(

רות עשתה מעשה גדול משל אברהם אבינו, שהרי אברהם נצטווה ע״י הקב״ה ,בראשית יב1" :לְךָ לֶךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ ,"ואילו רות באה מרצונה הטוב ולא שעתה להפצרות נעמי שביקשה ממנה לשוב אל עמה .
היא זכתה להיות אם מלכות ישראל בגלל מסירות הנפש שלה להידבק בישראל ,ובגלל שניחנה בכל שלושת המידות של ישראל: רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים.
המגילה מלמדת אותנו שכרן של גומלי חסדים, גם בועז עשה גמילות חסדים וזכה למלכות בית דוד. חז״ל הפליגו בשבחם של גומלי חסדים ואמרו ״בא וראה כמה גדול כוחה של צדקה וכמה גדול כוחם של גומלי חסדים, שאין חוסים לא בצל של שחר, ולא בצל כנפי החיות ולא בצל כנפי כרובים, ולא בצל כנפי שרפים, אלא בצל מי שאמר והיה העולם, שנאמר ,תהלים לו8" :מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים, וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן ."ועוד: מצוות גמילות חסדים היא אחד הדברים שאדם אוכל פירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

12. שלושה חוטים של חסד במגילה של רעות / ד״ר שולה אברמסקי. דעת (הגיגי הגבעה)

תקציר : שלושה קשרים של חסד קיימים במגילת רות: הקשר בין רות לנעמי, בין רות לעם ישראל, ובין רות לאלוהי ישראל. קשרים אלו הם המובילים לגמול בידי שמים ורות זוכה להקים בית וללדת בן.

שלושה המה חוטי החסד הטווים את מגילת רות, חוטים הארוגים במסכת אחת על-ידי ארבע מלים מופלאות: ״עמי עמי ואלוהיך אלוהי ."שלושת החוטים - המחברים את רות לנעמי, את רות לעם ישראל, את רות לאלוהי ישראל - אורגים קרבן וגמולו .החוליה השוזרת חוט לחוט בכיוון הקרבן היא רות ההולכת אחרי נעמי אל עמה ומסתפחת אל נחלת ה׳. כיוון שלקחה רות על עצמה את שזירת החוטים בכיוון האחד ,שזורם ה׳ בכיוון האחר, הוא כיוון הגמול, כך שכל דרכי גמילת החסד עם רות מוליכות אל ה׳, ומברכת ה׳ את רות מתברכים הכול .

א

נפלאת היא דבקות זו שדבקה בה רות בנעמי ,נפלאה היא עד כדי לומר ארבע מלים נאדרות הוד: ״עמך עמי ואלוהיך אלוהי ."דבקות זו ״הוגד הוגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך...״ (רות ב, יא), אי-אפשר לה שלא לעורר בזיכרוננו את הדבקות שעליה נצטווה האיש לדבוק באשתו: ״על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד״ (בראשית ב, כר).
ברם נשתנה המקרה המסופר ברות מן הצו שלאחר בריאת האדם והאישה, בזאת שלא למען אישה עזבה רות אביה ואמה, אלא דווקא לאחר מותו, ולא באיש דבקה כי אם בנעמי (רות א, יד). וכך יש להבין את פסוק השבועה ״כה יעשה ה׳ לי וכה יוסיף כי המוות יפריד ביני ובינך״ (א, יז) - גם מותו של אישי-בנך לא יפריד בינינו.
השבועה להיות בשר אחד היא שבועה לשותפות גורל לטוב ולרע, וזה פשר דברי רות לנעמי ״אלוהיך אלוהי״.
לכאורה, רב היה לומר ״עמך עמי״, כפי שאמנם אמרו ערפה ורות תחילה ״כי אתך נשוב לעמך״ (א, י) - שבימים ההם עם באמונתו חי ,ומרגע שעברה רות אל עם נעמי, מכללא קיבלה עליה גם את אלוהיו - ובכל זאת מצאה לנחוץ לומר בנפרד ״אלוהיך אלוהי״. אין זאת כי מלים אלו הן מענה לדברי נעמי ״אל בנותי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד ה״״ (א, יג), ורצונה לומר בכך: על היד היוצאת בך לצאת גם בי (וכך אמנם כבר היה כי במות בנה של נעמי ,מת אישה של רות). וכשנתן ה׳ הריון לרות, זכר גם את נעמי, שכן אלוה אחד להן ;הוא שנשבעה לה רות לנעמי: שותפות גורל לרע ולטוב
ככל שהולכת פרשת ידידות זו ונפרשת לעינינו, הנה היא שגיאה מבינתנו .האיש הדבק באשתו מצווה על עזיבת אב ואם, אך לא על עזיבת עמו ואלוהיו. והנה רות אינה משנה רק מקום גיאוגרפי כי גם צור מחצב וצור מבטח. על-כן בהכרח עולה כאן תמיהה זו: כלום אין גבולות לחובה בידידות? גבולות שאין אדם מעז לדרוש מידידו כי יעברם למענו ואשר אינו מעז לקבל ממנו קרבן שמעבר להם, גם כשזה מוקרב על דעת המקריב בלבד? נראה, שאין להבין את קרבנה של רות אלא בכך שדבקותה בנעמי היא גם דבקותה, בעמה ובאלוהיה של זו, כמוה כאומרת: עם שאישה כמוך, חמותי, משתייכת אליו, עם שמוציא אנשים כמוך, ראוי לי שאסתפח אליו ;ואלוה שבחר לו בעם

כזה, שאלה הם אנשיו, ראוי לי שאבוא לחסות תחת כנפיו, שמא מתוך כך ידבק אף בי משהו משלכם. ואז, אך אז, יימצא לי מנוח.

סיפורה של רות הוא מופת להיות הידידות בלתי-בעלת-גבולות: לא גבול של גיל, לא גבול של מולדת ולא גבול של עם ודת בדרכה. אין סייג להקרבה ואין היא מלווה הרהור נוסף, ועל-כן אין דברי ההיגיון של נעמי המנסים להניא את רות מעשיית המעשה מתקבלים על דעתה. הידידות דוחה היגיון קר; הגיונה שלה אחר הוא.

המופלא מכול בפרשת ידידות זו הוא כי אין כאן כל קרבן - שהרי לשם נעמי ולא לשם כל אישה אחרת עושה רות מה שעושה, והרי מרות ולא מכל אישה אחרת ניאותה נעמי לקבל מעשה גדול זה. כך היא המידה בידידות: מרגע שחושב אדם כי עליו לעשות מעשה למען ידידו, עליו לעשותו, ושוב אין זה קרבן, כי אם חובה ,לפי שאין לה לידידות גבולות זולת אלה שנושאיה מציבים לה. והניאותות לקבל מעשה כזה, אשר אף היא קרבן, חדלה להיות קרבן כשנעשה המעשה על ידי ידיד ,שבידידות יש לדעת גם כיצד לקבל. וכך מרגע שנתחוור לנעמי כי אין רות מקריבה קרבן למענה, אלא פועלת כמי שעושה את שמחובתה לעשות, שומה עליה, על נעמי ,לקבל זאת. ומרגע שהבינה נעמי כי בשלה, בשל הדבקות בה, עושה רות מה שעושה ,מתוך שהיא משמשת לה לרות אבן השואבת המושכת אותה ממואב לבית לחם - כלשונו של קריב - היא חדלה לסרב לה, שכן ג' פעמים דוחין את הגר, ואם הטריח יותר מכאן, מקבלין אותו" (רות רבה ב, יז.(

ב

כאן פרוש כבר לנגדנו החוט השני במגילה: יחס הגומלין בין רות לעם ישראל .נעמי קמה לשוב ביתה-לחם כי שמעה בשדה מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם)א,ו). אז אומרות לה כלותיה: "כי אתך נשוב לעמך" (שם, י). הן הן המקרבות את נעמי אל עמה ובכך גם אל אלוהיה - שמע מינה, גם אותה, את נעמי, פקד ה ,'שבכלל עמו היא. ומגדילה רות באמרה "עמך עמי" (שם, טז), במיוחד על רקע ערפה השבה אל עמה ואל אלוהיה (שם, טו וכך בעקבות נעמי עוזבת רות את אביה, את אמה ואת ארץ מולדתה והולכת אל עם אשר לא ידעה תמול שלשום (ב, יא). וכבר היה לפניה אדם גדול אשר עשה כזאת" .לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית יב, א) - אמר לו ה'.
על מעשה זה גומל העם לרות בברכה כי תהיה כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל (ד, יא), ואין תמה בברכה זו, כי כפי שהליכתו של אברם ארצה-ישראל זיכתהו להיות אבי האומה, כך ראויה הליכתה של רות ארצה-ישראל לזכותה בתואר אם האומה.

אולם נשתנתה הליכתה של רות מהליכתו של אברם, לפי שאברם נענה לצו האל ,ואילו רות לצו הלב, מתוך שדבקה בנעמי השבה לארץ-ישראל. זהו שאמרה לה רות" :באשר תלכי אלך". לו נשארה נעמי בשדה מואב, הייתה גם רות נשארת שם ונישאת בוודאי לאיש מואבי. אולם אין רות רוצה למות ולהיקבר, בנכר, כפי שאירע את אלימלך ואת שני בניו, וזהו שאומרת רות לנעמי השבה לארצה: "באשר תמותי אמות ושם אקבר". ואומר המדרש על הפסוק "וילך איש" (א,א): "גרדום. אלא בוא וראה כמה חיבב הקב"ה ביאתה של ארץ-ישראל יותר מיציאתה. להלן כתיב (עזרא פרק ב (סוסיהם, פרדיהם, גמליהם. ברם הכא כתיב וילך איש גרדום" (רות רבה א, ה .(ולמה ראה הכתוב למנות יציאתה וביאתה של נעמי וראה לאמר "ותצא מן המקום) "א,ז)? "אלא אמר הקב"ה; תבוא רות שהיא גיורת ולא כיחשה בחמותה ותוכיח את ישראל. שמרדו בי, שנאמר (הושע ז, יג) 'אוי להם כי נדדו ממני' " (ילקוט שמעוני רות, תרא.(

13. <u>השוואה לשיר השירים / שלמה דב גויטיין. אתר הניווט המתנ"ך</u>

אהבה פורחת ואהבה בשלה

שתי מגילות סובבות סביב סיפור אהבה - מגילת שיר-השירים ומגילת רות .

כל מגילה מתרחשת בעונה אחרת :

בספר שיר השירים, שאנו קוראים בפסח, הטבע הוא של אביב .
ברות, שאנו קוראים בשבועות, הטבע הוא של קיץ. עונת השנה הנשקפת במגילת רות היא הקציר. בתחילת קציר שעורים נעמי שבה עם רות משדה מואב. בלקט אחרי הקוצרים נפגשים בועז ורות, ועם הגורן, סיום הקציר, מסתיים הסיפור .

כל מגילה מתארת אהבה מסוג אחר, והיטב הולמות העונות את תוכן הספרים :

בספר שיר השירים האהבה היא פרח: בחור ובתולה המבקשים ומוצאים זה את זו .
האהבה בספר רות היא פרי בשל: היא האהבה של אישה בוגרת, הבונה, עם בעלה, חיים חדשים, שהיא רוצה להמשיכם עד סוף כל הדורות.

14. <u>רות – אהובה קליין אתר הניווט המתנ"ך</u>

היא עוטרת צניעות
פניה ארשת אצילות
עיניה זורחות למרחקים
ברוחה רקומות רזים.
מתנתקת מחבל הטבור
מרבה במעשה ממעטת בדיבור
צועדת ללא היסוסים
עצמותיה תאמרנה חסדים.
מוקפת בשדה שיבולים
בפניה נפתחים שערים
ויצא חוטר מגזע ישי
כתר מלכות יינתן כשי.

15. חייה של נעמי – הגיבורה האמיתית במגילה. הדס ניצן. אתר הניווט בתנ"ך

תקציר: סיפור מגילת רות בשפה פשוטה, יחסית למאמרים.

- היה היו פעם שני אנשים נחמדים. לאישה קראו נעמי ולאיש קראו אלימלך. נעמי ואלימלך חיו להם במואב יחד עם הבנים מחלון וכליון באושר ועושר, עד שיום אחד נוחתים עליהם אסונות - אלימלך, מחלון וכיליון מתים באופן מסתורי ביותר)וכמו שנראה בהמשך, הם גם מאבדים את רכושם). נעמי שלנו מחליטה לעזוב את מואב ולחזור למולדת - יהודה. היא יוצאת לכיוון יהודה ובדרך מציעה לכלותיה ,רות וערפה, לחזור. כשהן מסרבות היא מבקשת מהן עוד פעם וממש משדלת אותן לחזור למואב ולתת לה לחזור ליהודה לבד (רות א' ז - יט .(
- השאלה המתבקשת היא - למה נעמי מנסה "להפטר" מהכלות שלה? נכון, אין לה עוד בנים שיוכלו להתחתן איתן, אבל היא הרי יודעת שיהיה לה ממש קשה לחיות ביהודה לבד, בלי בעל ובנים שיעזרו לה, אז שלפחות תשאיר לעצמה את האופציה שהכלות יפרנסו אותה. היא הרי אישה מבוגרת וקשה לה לפרנס את עצמה לבד! חוץ מזה, רות וערפה מוכנות בשמחה ללכת איתה ליהודה. עובדה שכל השיחה הזו מנוהלת בעצם מחוץ לשערי העיר (פסוק ז: "ותצא מן המקום... ושתי כלותיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה"). אנחנו לא יודעים איפה בדיוק הן היו בדרך בין מואב ליהודה, אבל מה שבטוח זה שרות וערפה כבר עזבו את עיר הולדתן עם נעמי. זה מראה בצורה ברורה מאוד שהן רוצות ומוכנות לחזור איתה. אז למה היא דוחה את החסד שלהן? והכי חשוב - כרגע הן הכי קרובות אליה. אנחנו רואים שבהמשך, כשהיא מגיעה ליהודה, כמעט כל מי שנמצא שם זה רק אנשים שמכירים אותה ולא קרובי משפחה, חוץ מבועז והגואל שהם קרובים אבל רואים אח"כ שהם לא עוזרים מיוזמתם (נקודה למחשבה - האם יש כאן רמז לביקורת כלפיהם?). והן רוצות לעזור! אבל נעמי לא רוצה שהן יהיו איתה ביהודה וממש מפצירה ברות וערפה שיתנו לה ללכת לבד. למה ?
- נעמי מבינה שכל האסונות שנחתו עליהם (מות אלימלך, הבנים **ואובדן הרכוש** (קרו להם בגלל שהיה רעב גדול בארץ ובמקום לעזור ולתמוך בעניים הם בחרו לעזוב למואב כדי שלא יצטרכו לתרום כספים. זה מעשה מאוד אנוכי לכל הדעות. לכן כאן נעמי מנסה לתקן את המצב ולהחזיר אותו לקדמותו - הרי להיות אנוכי זה לא טוב אז היא מבקשת מרות וערפה שיחזרו למואב ולא חושבת על הקשיים שיהיו לה. נעמי מצטיירת כאן כהתגלמות האהבה לזולת - למרות שיהיה לה מאוד נוח ביהודה עם שתי הכלות שיעזרו לה היא מעדיפה שהן יחזרו למואב, לחיים הקודמים שלהן, כי היא יודעת ששם יהיה להן יותר טוב. היא יודעת שביהודה הן לא ירגישו נוח כ"כ להיות הגויות היחידות בעיר שכולה יהודים. אם הדבר הנכון שהיא ואלימלך היו צריכים לעשות זה להשאר ביהודה, לעזור לעניים ובכלל לא להכיר את רות וערפה ,אז התיקון הוא לחזור ליהודה, לחיות בעוני ולנתק את הקשרים איתן .
- אבל אז רות מודיעה לה בדרמטיות שהיא רוצה להתגייר ונעמי רואה שאין לה ברירה אלא להסכים שרות תצטרף .
- הן מגיעות ליהודה ומנסות להתאקלם. אבל מה שהכי קשה להן זה התדהמה של כל אנשי העיר -הם זוכרים את נעמי עשירה ופתאום הם רואים אותה עניה מרודה, אלמנה ואם שכולה. זו הרגשה נוראית עבורה לדעת שעכשיו היא בשפל המדרגה וצריכה להזדקק לחסדים של אחרים. היא, שעד לפני כמה שנים יכלה לכלכל את עניי העיר בזמן הרעב הכבד .
- אבל אז יש חוט של תקווה - הזמן הוא תחילת קציר שעורים ורות הולכת ללקט שיבולים. "במקרה" היא מגיעה לשדה של בועז, שהוא "במקרה" גם קרוב של נעמי, שמקבל אותה בסבר פנים יפות ודואג לה. איזו שמחה! עכשיו יהיה מה לאכול בבית !
- אחרי כמה חודשים, בסוף תקופת הקציר נעמי מבקשת מרות משהו מאוד מוזר ותמוה - "ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך וירדת הגורן, אל תודעי לָאיש עד כלותו לאכול ולשתות. ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת וגילית מרגלותיו ושכבת ,**והוא יגיד לך את אשר תעשין**) "ג' ג-ד). רגע, מה

בדיוק היא מנסה לעשות? רק אחרי שרות עושה את מה שנעמי אמרה לה אנחנו מבינים שהיא בעצם אומרת לרות שתלך אל בועז ותגרום לו להבין שהיא רוצה להתחתן איתו, או בקיצור - שתציע לו נישואין. וכאן מתעוררת לנו שאלה - למה נעמי אומרת לה את זה? על מה היא חושבת כשהיא מורה לה להציע לבועז נישואין בדרך כל-כך לא שגרתית? חוץ מזה, הרי באותה תקופה הבעל היה זה שיוזם את הנישואין ולא האישה וכאן נעמי מחליטה שרות תלך בניגוד לכל הנורמות החברתיות ותיזום את החתונה. ועוד משהו, מי ערב לה שבועז יסכים להתחתן איתה בכלל? אולי היא סתם תעשה מעצמה צחוק ?

- כאן אנחנו רואים תכונה מאוד חשובה אצל נעמי - היא מציאותית. היא יודעת שהן חייבות מישהו שיפרנס אותן. אין מה לעשות. היא רואה לטווח רחוק - עכשיו יש להן אוכל בזכות העונה, עונת קציר שעורים וחיטים. אבל מה יהיה אחר-כך? במשך כל התקופה הזו שרות הלכה ללקט שעורים אצל בועז, נעמי קיוותה שיצא מההכרות הזו משהו... משהו כמו חתונה למשל. אבל מגיע סוף עונת הקציר והיא רואה שבועז לא עושה שום דבר בקשר לרות. היא יודעת שבועז הוא האפשרות הכי הכי טובה שיש לרות בתור בעל כי הוא גם יכול לגאול אותה וגם לפרנס אותה בזכות השדה. היא מבינה שרות לא במקרה הגיעה לשדה שלו אלא שזה היה **מיועד משמים** שהם יפגשו. אבל שום דבר עדיין לא קרה ועונת הקציר מסתיימת! אין זמן לשבת ולחכות לבועז שיתחיל ליזום חתונות! הן עלולות לגווע ברעב עד שבועז יגיע למסקנה שהוא רוצה להתחתן עם רות. לכן נעמי לוקחת סיכון, ואומרת לרות ליזום את הנישואין בצורה הכי לא שגרתית שיש כדי לעורר את בועז .
- כשהבן של רות ובועז נולד יש תחושה שהוא גם הנכד של נעמי למרות שאין שום קשר ביולוגי בינו לבינה. בעצם, רק בזכות ההחלטה של נעמי לחזור ליהודה והפעילות מאחורי הקלעים עם בועז ורות, הוא נולד. ורק בזכותה נולד אחר-כך דוד המלך .

16. <u>מאפיינים ספרותיים במגילת רות. דקלה אלפי. אתר הניווט התנ"ך</u>

תקציר: מגילת רות - מאפיינים סיפרותיים - חלק א: החומרים התימאטיים של הסיפור.

אמנם העלילה פותחת עם ירידתה של משפחת אלימלך למואב, אך עיקר העלילה במגילה מתרחשת בבית לחם (שלושה פרקים מתוך ארבעה): "ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב... ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם" ומסתיימת בבית לחם: "וקרא שם בבית לחם ." תחום ההיקף החברתי מצוין גם הוא בפסוק הראשון: שפוט השופטים. מבחינת קורא התנ"ך די לו בשתי מילים אלו כדי להעלות בפניו תמונה חברתית שלמה של יחסי האנוש. תקופת השופטים כולה "מצטיינת" בהתגדרותו של כל שבט סביב נחלתו הוא. על כן גם כל שופט מושיע את תחום שיפוטו בלבד ולא משכיל לאחד תחתיו את כל העם (ראה שופטים פרק ה - שירת דבורה, וכן שם ט-י - שלטון אבימלך, מלחמת יפתח בשבט אפרים בפרק יב, שמשון ויהודה בפרק טו ובייחוד מחרידים הפרקים האחרונים בספר שופטים פסל מיכה, פילגש בגבעה והמלחמה על בנימין. על בסיס זה נבין היטב את מעשי הדמויות, הכפופות לרקע: אבימלך, על מנת לשמור על עורו, יורד למואב, נעמי מעדיפה שכלותיה לא יבואו עמה, נערו של בועז מדגיש בפניו שהנערה מואביה והגואל הקרוב לא מעוניין לגאול: "פן אשחית את נחלתי". על רקע כזה גם בולטים מעשי החסד שבמגילה, חסדיה של רות וחסדו של בועז .

ב. נושאים רעיוניים משניים

...אף שהנושא עצמו אינו מוצג בדרך כלל ביצירה באופן גלוי, הרי הוא משתמע מכללות המרכיבים, והקורא נדרש לחפשו ולבודדו... לעתים פועלים ביצירה מסוימת מספר נושאים... הנושא... בחינת כוחה המניע ותכליתה האחרונה, ועם זה הרי הוא היסוד המלכד והמקשר שבה ."

חז"ל חלקו בניהם לגבי נושאה של המגילה ומטרת כתיבתה: "אמר ר' זעירא :מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה... ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים". לאור מאמר זה ראוי להדגיש שהנושאים המועלים כאן הם בבחינת נושאים משניים .

גואל וגאולה

מבחינת העלילה הגואל הנו הקרוב אשר מתבקש להקים את זרעו של בן נעמי, אך הוא מסרב. הרקע על גביו מתפתח הסיפור, סיומה של המגילה וכן רמזים נוספים אשר שותל ה"מספר המשתמע" מעידים שמעבר לגאולה הספציפית של רות ושל זרע אלימלך "מרחפת" במגילה גאולת עם ישראל .

הפתיחה "שפוט השופטים" כפי שעמדנו עליה בתת הפרק הקודם, מציגה מצב שאינו מאוזן: מבחינה דתית, מבחינה כלכלית, מבחינה בטחונית ומבחינה דתית .סיום המגילה, לכאורה אינו קשור לעלילה כלל: "בעז הוליד את עובד ועבד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד."

אכן זהו מצב מאוזן, ויתרה מכך, המגילה חותמת בדוד שסימל את התקופה המאוזנת ביותר בכל תולדות עם ישראל, דתית: "אשר עשה דוד את הישר בעיני ה 'ולא סר מכל אשר צוהו ."...

בטחונית: "ויושע ה' לדויד בכל אשר הלך". גם מבחינת המצב הכלכלי ממלכת ישראל שגשגה (עיין בדה"א פרקים כח-כט). אמנם ממלכת שלמה היתה עשירה ממלכת דוד וגם המצב הבטחוני היה יציב יותר, אך

בהתחשב במרכיב הדתי, אשר הוא מניע איזון או מפר אותו, דוד עשה את הישר ביני ה', והוא מוצג לכל אורך ספר מלכים כמודל שאליו יש לשאוף. על כן ניתן לומר שאל מול תקופת השופטים ממלכת דוד היא הפתרון לסך כל הבעיות שהוצבו במגילה, ובכך רומז הנביא שמואל גם לגאולה העתידית, שמובילה יהיה משיח מבית דוד .
מלבד זאת לשון המגילה: "כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם" מזכירה את לקורא התנ"ך את גאולת מצרים: "פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים". "המחבר המשתמע" בחר בלשון זו על מנת לעורר אצלנו קונוטציה זו; מלבד גאולת נעמי ורות מסתמנת במגילה גאולה נוספת. דבקותה של רות בנעמי, בעקבות הרעב, הביאה בסופו של דבר להולדתו של דוד המלך, אשר אליו מתייחסת גם הגאולה העתידית .
לשון אחרת הרומזת לגאולת עם ישראל היא ציון הזמן בפגישת בועז ורות בגורן: "ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת". לשון זו מזכירה את לשון מכת בכורות: "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים ."
קונוטציה נוספת (בהנחה שהמגילה נכתבה לאחר ספר שמואל) נמצאת בפרק ב 'פסוק ה'. בועז שואל את נערו: "למי הנערה הזאת"; שאלה דומה שאל שאול את אבנר על דוד לאחר נצחונו על גלית: "בן מי זה הנער". כפי שנגאלה רות ומוצאה לא עמד לה כמכשול, גם דוד עלה לגדולה על אף מוצאו .
על מוטיב הגאולה עומד גם הרב בכרך בספרו "אמה של מלכות :"
..."אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי..." (ג, יג ...- (כמה לשונות של גאולה בפיו של בועז בשעה ההיא. הוא לפי פשוטו ודאי התכוון לגאולתה של רות... אולם הנבואה הצופה ורואה מראשית לאחרית שמעה בזה את קול הבטחת הגאולה של האומה כולה בבקרה הרחוק .

אדם ואדמה
כאמור, בתקופת השופטים דאג כל איש לנחלתו שלו ולמשפחתו שלו. מלחמת ישראל בבנימין בסוף ספר שופטים מראה עד היכן הרחיקו בני ישראל בנושא זה. אם נערוך אנלוגיה בין רות והגואל, ניווכח שהנביא שמואל העמיד אותן כדמויות נגדיות, על מנת לשרת את המסר על חשיבות עשיית החסד, דבקות באדם קודמת לדבקות באדמה .
רות, אמה של מלכות, מוכנה לעזוב את מולדתה, את זהותה המואבית, על מנת לדבוק בנעמי. וכאשר בועז עומד על חסדה זה הוא אומר לה: "ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת". מזכיר הדבר את הנאמר לאברהם, אבי האומה: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", אך בניגוד לאברהם לרות לא צפוי זרע בעקבות הליכתה, ואף על פי כן היא הולכת .
לעומתה הגואל מסרב לייבם את רות "פן אשחית את נחלתי", אולי מפני שמואביה היא לא רצה לשאת את רות .
רות באה על שכרה - מזרעה יצא דוד המלך ואליו היא מתייחסת. ואילו בועז קורא לגואל הקרוב "פלני אלמני", וכמו שנאמר בדעת מקרא על הפסוק: "והוא מידה כנגד מידה: הוא לא הקים את שם המת, לפיכך נשתקע שמו."

17. מתוק "עומדות על הסף " אורית אבנרי

- " המגילה מציבה שאלה על ההשתייכות בחיים הפרטיים והלאומיים במישור האישי ובמישור החברתי. היא עוסקת במושגי זרות שייכות ניכור וחיבור. היא בוחנת ממה מורכבת תחושת ההשתייכות למשפחה לקהילה ולעם. במגילה משורטט גבול חמקמק בין הרצון להשתייך ובין ההכרח להיות נבדל. בין הטבעיות שלהיות שייך ובין הקושי להשתייך. בה צף הפחד מהזר אך גם העוצמה הטמונה בו המשיכה לאחר לעומת ההימנעות ממנו. התמה המרכזית היא :התמודדות עם אתגר הזרות והאחרות בהקשר של בניית זהות הן במישור האתני והן במשור המגדרי. בכל מגילה ישנה קריאה לדחיקת הנשים והמיעוט האתני אל מחוץ לחברה הנוקשה הסגורה והמאוימת מכניסת הזרים לתוכה. לצדו טמון קול הקורא להכלת הנשים ומיעוטים אתניים בחברה. ניתן לראות את רות כפורצת דרך ואת החברה כולה כדיפוזית וכבעלת גבולות גמישים. עם זאת הטמעת המיעוט בתרבות הרוב מסכנת את שמירת הזהות הנבדלת של כל קבוצה"
- ". למרות שמגילת רות אין תיאור של חיבוטי הנפש של הגיבורים , היא עוסקת בחיבוטי אדם שפועלים וחיים, אלה דמויות שפועלות לא מתחושת גורל, אלא מאופי ועיצוב חייהן בעצמן. האופי של רות בולט במגילה. " מגילת רות נותנת לנו תמונה שונה של נשים. להבדיל מדמויות נשים מסוכסכות ויריבות: שרה הגר, לאה רחל חנה ופנינה .שתי הנשים מפגינות הרמוניה ביניהן ומסירות דאגה סולידריות וחסד ואהבה .כך אומרות השכנות הרוצות להגדיר את מערכת היחסים בין נעמי ורות ד טו " כי כלתך אשר אהבתך" זהו המקום היחיד במקרא שבו משמשת המילה אהבה לתיאור היחסים בין שתי הנשים .חד פעמיות הזו מאירה את עולמן הפנימי המיוחד של שתי הנשים. כנ"ל גם הדבקות . מושג המוזכר בסיפור הבריאה המתאר את הבחירה של האדם ,המתגבר על הקשר הטבעי הביולוגי להוריו, והולך אחר אשתו. "

18. מתוק "אל אשר תלכי " חוה עציוני- הלוי

- "יש תעלומות רבות בספר לכל אחת מהדמיות הללו היו חיים סוערים ומרתקים מלאי אירועים דרמתיים וטראומטיים שחוו והסערות שטלטלו את חייהן.

זהו סיפור אהבה יחד איתו זה סיפור דרמות בחייה של הדמות .האנשים בו נאצלים רבי חסד והכל נראה טוב פסטורלי אידאלי ושלו. לכאורה סיפור פשוט. אם זה התקציר אין מה לכתוב עליו. למעשה במגילה יש יותר ל הם נרמזים ואפשר לקרוא אותם בין השורות כך ומה שמסופר טומן בחובו שאלות ותהיות. לכאורה סיפור אידאלי.
המפתח לעלילה הסמויה היא בסצנה שמאחורי העלילה הגלויה היא שבועז עולה לשער העיר ובמעמד הזקנים קורא לשאר הבשר הקרוב ממנו לבעלה של רות לשאת אותה אך הלה סירב.
למה פונה אליו בשם פלוני אלמוני ולא בשמו. איש שלא יודעים ולא רוצים לחשוף את שמו. אין הוא דמות שולית אבל הוא גורם לתפנית מכרעת בעלילה. לו הסכים לשאת את רות לאשה כל ההיסטוריה בחייה של רות וחיי העם היו משתנים .״

- ״רות של המגילה היא שונה מרות בתחילתה, ואין זה גורע מכבודה ומן ההילה שבה זה הופך אותה לאישיות אמיתית יותר אותנטית ואנושית יותר ולכן לכזו שקל יותר להזדהות איתה.

אחד ההיבטים של הדמויות הנשים בתנ״ך הוא חוזקן. אף אלה מבינהין שחוו חוויות קשות היו לרוב איתנות ברוחן. הן לא ישבו באפס מעשה סופקות כפיים ומשלימות עם גורלן אלא לקחו את גורל לידיהן ועיצבו את חייהן בעצמן.״

19. *אתר מערות עולים*

מהי התקופה ההיסטורית במגילת רות?
מְגִילַת רוּת פותחת במילים ״וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹּט הַשֹּׁפְטִים״, כלומר: זאת תקופת **הַשּׁוֹפְטִים**. תקופה זאת הייתה אחרי שבני ישראל נכנסו לארץ-ישראל וכבשו אותה, ולפני תקופת המלכים.
בתקופת הַשּׁוֹפְטִים לא היה בארץ שִׁלְטוֹן מֶרְכָּזִי. לכל שֵׁבֶט היה מַנְהִיג מְקוֹמִי, אשר נקרא ״שׁוֹפֵט״, ותפקידו היה מִשְׁפָּטִי וּצְבָאִי.

רות מַחְלִיטָה להצטרף אל נעמי. מה המשמעות של ההחלטה הזאת?
ההחלטה של רות להצטרף אל נעמי היא ביטוי לקשר אישי מיוחד מאוד בין השתיים. הקשר הזה מתבטא במילים הנרגשות של רות: ״כִּי אֶל-אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין, עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי. בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר״.
לפי פסוקים אלה, נוסף על המשמעות האישית, יש כאן גם משמעות לאומית – רות מקבלת על עצמה את הזהות הלאומית והדתית של נעמי (״עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי״). ההחלטה של רות לקשור את הגורל האישי שלה בגורל של נעמי (שהיא אַלְמָנָה ואם שַׁכּוּלָה, החוזרת עֲנִיָּה אל הארץ שלה), היא גם החלטה על שינוי הזהות הלאומית, הדתית והתרבותית שלה.
נעמי מבינה שרות אינה מְוַותֶּרֶת. לכן נעמי מפסיקה לנסות לשכנע אותה להיפרד, ויחד הן צועדות לכיוון בית לחם. באמצעות הביטוי ״וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם״ המְסַפֵּר רומז לתְחוּשַׁת ה״יַחַד״, שהן חָשׁוֹת.

איך עושים את טקס הגאולה?
2 עדים
לטקס הגאולה יש אופי מִשְׁפָּטִי: את הקנייה של האדמה של אלימלך צריך לעשות לפני 2 עֵדִים. אך בועז מזמין אל הטקס 10 עֵדִים מן האנשים הַזְּקֵנִים של העיר (שהם המכובדים ביותר).
מדוע בועז מזמין 10 עדים ולא 2 עדים?
בועז רוצה שהכול יהיה חוּקִי וברור לכולם. כך לא יוכלו לְעַרְעֵר בעתיד על החוּקִיוּת (הלֶגִיטִימִיוּת) שלו כגואל.
שליפת נעל
אחד מן השניים – הגואל החדש או מי שמוותר על הזכות להיות הגואל (זה לא ברור) – צריך לִשְׁלוֹף (לְהוֹרִיד) את הַנַּעַל שלו, ולהעביר אותה אל האַחֵר.
הודעה שהגאולה נעשתה והתחייבות להמשיך את שם המשפחה של המת
לאחר העברת הזכויות אל הגואל (בועז), הוא אומר בקול לעדים כי מעכשיו כל הרכוש של אלימלך (ושל הבנים שלו) עובר אליו. זה כולל גם את רות, אשתו של הבן מַחְלוֹן .
הגואל גם מתחייב להמשיך את שם המשפחה של האיש המת (מַחְלוֹן).